

Egede-jubileet og Egede-slekten

AV NILS EGEDE BLOCH-HOELL

Norsk Tidsskrift for Misjon viet hele det første nummeret i inneværende årgang til minnet om 300-års dagen for Hans Egedes fødsel, og til Egede Instituttets 40-års jubileum. På Grønland ble jubileet markert ved alle gudstjenester i Grønlands kirke søndag den 2. februar. I Danmark synes jubileet ikke å ha blitt feiret annet enn lokalt og tilfeldig. Sjællands Tidende hadde 25. januar en helsides reportasje, men den angikk for det meste Egedes efterslekt i Danmark. På Island ble jubileet feiret i Nordens Hus i oktober, med utstilling av Egede-litteratur og andre Egede-minner, og med foredrag av forfatteren av denne artikkel. Det var Egedes fødeland som denne gang gjorde mest ut av Egede-jubileet. I vårt land startet feiringen i Egedes fødeby, Harstad. Kirkeakademiet og Harstad menighet hadde invitert meg opp til å preke i Harstad kirke søndag den 26. januar. Og samme aften talte jeg i Kirkeakademiet i menighetshuset der i byen. Feiringen fortsatte i kirken på Elgsnes, Hans Egedes minne. Biskop Nergaard i Tromsø sendte rundskriv til alle stiftets menigheter med anmodning om å markere jubileet, også ved å ta opp kollekt eller offer til Egede Instituttet. Og adskillige menigheter har fulgt denne oppfordring.

I Oslo ble jubileet feiret ved et festmøte i Misjonsaulaen søndag 2. februar. Møtet ble arrangert av Egede Instituttet i samarbeid med Det Norske Misjonsselskap og ble ledet av formannen i Instituttets forstanderskap, biskop Gunnar Liserud. I den store forsamling merket man seg fem grønlandere. Den ene av dem, visebiskop Kristian Mørck brakte en hilsen fra Grønlands kirke. Blant de fremmøtte var også Egede Instituttets grunnlegger professor Myklebust, Oslo biskop Andreas Aarflot og Oslo bys ordfører Albert Norden. Undertegnede talte og koret Canticum sang under ledelse av Turid Bakke Braut. Norsk Misjonsråd brakte også en hilsen.

Radioteatret sendte i januar «Sønn av jord og himmel». Stykket bygger på Kåre Holts roman om Egede med samme tittel.

Av reportasjer i dagspressen merket noen aviser seg særlig ut: Harstad Tidende, Folkeviljen i Harstad, Aftenposten og Vårt Land.

Et par av våre mest utbredte misjonsblad har hatt gode oppslag i anledning jubileet. Og i Tidsskrift for Teologi og Kirke finner vi en større artikkel om Hans Egede og hans kall av Åge Holter. Det er bemerkelsesverdig at det i år er kommet en stor Egede-bok i Vest-Tyskland. Jeg viser til omtale av denne bok og supplerende bibliografi i dette nr. av NOTM.

I forbindelse med Egede-jubileet har min sønn Gunnar E. Bloch-Hoell ført en utstrakt korrespondanse med representanter for Egedes efterslekt i Danmark og med danske museumsfolk, bl.a. m. Tove Jørgensen, Museet på Koldinghus. Det materialet som på denne måte er kommet frem setter oss i stand til å supplere og i noen grad korrigere det som tidligere er meddelt om Egedes slekt. Som kjent er Hans Egedes efterslekt utdødd på mannsiden. På kvinnesiden lever den videre. Paul Egede, Grønlands-apostelens eldste sønn var gift tre ganger, først med justitsråd M.H. Frawens og hustru B. C. Falsens datter Elisabeth Maria. Paul E. ble to ganger enkemann og giftet seg i tur og orden med to døtre av professor og etatsråd C. T. Thestrup. Hans Egedes annen sønn Niels Rasch E. var gift med marinekaptein J. F. Brun og hustrus datter Elisabeth Eleonore. Hans Egedes to døtre Kristine og Petronelle var gift med henholdsvis Grønlands-misjonæren, senere sogneprest Laurids Alsbach og sogneprest Jørgen Saabye. Det er etterkommere etter Paul Egedes datter i første ekteskap, Gjertrud Kristine og hennes mann Grønlands-misjonæren og sognepresten H. C. Glahn som i Danmark har ført Egede-tradisjonene videre. Glahn-Samfundet har i årenes løp utgitt atskillig Egedemateriale. Blant dens nåværende representanter er tidligere major, nå sogneprest i Munke Bjerghby Stephen Egede Glahn.

Som kjent var Hans Egedes to yngre brødre begge prester. Jens var gift med Cathrine Marie Hind, datter av prosten Peter Hind. Christian var gift med Bodil Valeur, datter av sorenskriver A. C. Valeur og hustru Johanne Bredal.

Hans Egedes og hans søskens slekt og især deres efterslekt har interessert en lang rekke forskere og skribenter. Jeg nevner særlig C. Gjessing (1779), T. H. M. Fenger, S. V. Wiberg, S. H. Finne-Grønn, Louis Bobé, H. Ostermann og Kristian Bloch foruten Glahn-Samfundets publikasjoner.

Hans Egedes eldste søster Kirstens efterslekt i Norge lever videre i slektene Bloch, Bloch-Hoell, Moltzau og Egede-Nissen. Hans yngre søster Karen var gift med skipper og handelsmann H. J.

Wolff. Også der finnes efterslekt, efter hva jeg nylig har fått opplyst i brev til Egede Instituttet, endog i Canada.

La meg forresten her rette en misforståelse. Endel som har besøkt Grønland har lagt merke til at ikke få der bærer navnet Egede, og noen har sett dette som bevis for at Egede levde et vilt liv på Grønland. En av de grønlendere som heter Egede, Peter Egede, Godthåb på Grønland har i skriv av 18. desember 1985 gjort uttrykkelig oppmerksom på at han ikke har noen forbindelse med Egede-slekten. Jeg vet ikke om alle grønlendere som bærer Egede-navnet bare har tatt navnet i beundring for Grønlands apostel. Jeg ser ikke bort fra at Nils Egede muligens kan ha efterkommere på kvinnesiden på Grønland.

Louis Bobé har i sin store Egede biografi stavet navnet til Hans Egedes farfar Hans Jensen Coling. Det riktige er Colding. Både Bobé og andre har efter navnet Colding satt i parentes Ravn. Det er intet som tyder på at dette er annet enn en gjetning. Forklaringen er vel den at Hans Jensen Colding i sitt våpenmerke eller segl ifølge Bobés artikkel fra 1913 hadde avbildet en Ravn stående på en Ekestubbe. Hans Krag har i *Norsk heraldisk mønstring fra Fredrik VI.s regjeringstid 1699-1730* (Drøbak 1949. – s. 68) gjengitt det segl som Hans Egedes far brukte. Det fremstiller et eketre med en ravn stående på hjelmen.

Langt mer interessant er det at det nå har lyktes å komme et skritt videre bakover i Egede-slektens historie. Dommer Niels Glahn har i skriv av 3. april i år opplyst at det i Lokal Historisk Samling på Århus kommunebibliotek finnes et maskinskrevet verk av H. Friis-Petersen som heter *Personalhistoriske Bidrag til Aarhus Kathedral-skoles Historie*. Av dette går det frem at Hans Jensen Colding, som ble dimmitert i 1612, var sønn av sogneprest i Kolding Jens Sørensen Harthe og hustru Engel Jacobsdatter Arp (1565-1619).

Magister Jens og hans hustru er mine oldeforeldre med 8 tipper foran. Når vi kan slå fast at Hans Egedes oldefar på farsiden var sogneprest Jens Sørensen (Søffrensen) Harthe, så kan andre kilder som S. V. Wiberg i hans annet bind av personalhistoriske bidrag (1870) og P. Tobiassen/Sigv. Skov (Sct. Nicolai kirke gennem 700 Aar) fortelle mer. På den øverste høyre pillar i St. Nicolai kirke i Kolding henger et epitafium med Jens Sørensens portrett med en innskrift. Portrettet er malt i 1597, og Herr Jens var da femti år. Han levde således fra 1547 til 1612 (31. jan.). Jens Sørensen var magister og rektor for skolen i Kolding 1570-78, res.kap. i Kolding og samti-

dig sogneprest til Almind 1578–83 og sogneprest i Kolding 1583–91 og samtidig prost i Brusik herred fra 1600 til sin død i 1620. Navnet Harthe skriver seg fra landsbyen Harte utenfor Kolding. I 1585 ervervet magister Jens Seuerinsen et jordstykke i Harte, der han anla en «fiskparch». Jens Sørensen var kannik i Ribe i 17 år. Den 19 september (august?) 1581 ble han viet til slottsskriver Jacop Arps datter Engel. Samme år skjenket slottsskriveren og hans hustru Anne en kalk og en disk til St. Nicolai kirke. Kalken oppbevares nå på Koldinghus Slott. Slottsskriveren på Koldinghus må åpenbart ha vært en velstående mann.

Til slutt et interessant eksempel på den posisjon som Hans Egede har i dansk historie. Aage Bertelsen utga i 1949 *Store danske personligheder, I: fra Knud den store til Christian X.* Av 22 biografier er to norskfødte, P. Wessel Tordenskiold og Hans Egede. Laurids Stamps Egede biografi strekker seg fra side 122 til s. 151.